

Birleşmiş Milletlerin 17. Yılı

Derleyen : Ergun UĞUR

İnsanların birbirlerine uzanan ellerini birleştirmek ve dünyayı bir kav-galar ve çıkmazlar ortamı olmaktan kurtarmak arzusu, Milâttan asırlarca önceden bu yana kişinin sağduyusuna yerleşmiş doğal bir eğilimdir. Bunu gerçekleştirmek üzere ilk ciddî ve her topluma eşit söz hakkı tanıyan adım ancak bundan onaltı yıl önce atılabildi.

26 - Haziran - 1945 günü San Fransisko'da toplanan 51 ulusun 1.700.000.000 kişi adına bir araya gelmiş olan delegesi, Birleşmiş Milletler Andlaşmasını imzaladılar.

“Bir insan ömrü içinde iki kere beşeriyete tarif edilmez acılar yükleyen harp belâsından, geleceğin nesillerini korumaya,, kararlı olduklarını Andlaşmanın önsözünde, en başta belirten “Birleşmiş Milletler Halkı,, , Andlaşmanın ruhuyla, insanın ana haklarına saygıya, adaletin muhafazası için gerekli şartları yaratmaya, sosyal ilerlemeyi kolaylaştırmak üzere gay-rete, milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazasına, müşterek menfaatin icapları dışında silâh zoruna başvurmayacaklarına azmetmiş bulunuyorlar.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 10-Aralık-1948 de de, bugün bütün modern anayasalara temel olan, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini ka-bûl ve ilân ediyor. İnsanı eşya gibi gören anlayışa karşı birleşen beşeri-yetin, kişiliğini ilân edişi şu cümlelerle başlıyor :

“İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan haysiyetin ve bunların eşit ve devir kabûl etmez haklarının tanınması hususunun, hürriyetin, ada-letin ve dünya barışının temeli olmasına,

İnsan haklarının tanınmaması ve hor görülmesinin insanlık vicdanını isyana sevkeden vahşiliklere sebeb olmuş bulunmasına, dehşetten ve yok-sulluktan kurtulmuş insanların içinde söz ve inanma hürriyetlerine sahip olacakları bir dünyanın kurulması en yüksek amaçları olarak ilân edilmiş bulunmasına,

İnsanın istibdat ve baskıya karşı son çare olarak ayaklanmaya mecbur kalmaması için insan haklarının bir hukuk rejimiyle korunması esaslı bir zaruret olmasına,

Birleşmiş Milletler halklarının, Andlaşmada, insanın ana haklarına, insan şahsının haysiyet ve değerine, erkek ve kadınların eşitliğine olan imanlarını bir kere daha ilân etmiş olmalarına ve sosyal ilerlemeyi kolaylaştırmağa, daha geniş bir hürriyet içersinde daha iyi hayat şartları kurmağa karar verdiklerini beyan etmiş bulunmalarına,

Üye devletlerin, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı ile işbirliği ederek insan haklarına ve ana hürriyetlerine bütün dünyaca gerçekten saygı gösterilmesinin teminini taahhüt etmiş olmalarına,

Bu haklar ve hürriyetlerin herkesçe aynı şekilde anlaşılmasının yukarıdaki taahhüdün yerine getirilmesi için son derece önemli bulunmasına göre ; „

26 - Haziran - 1945 de hukukî kişiliğini kazanan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı ilk Genel Kurul toplantısını 10 - Ocak - 1946 da Londra'da yapıyor. 14 - Aralık - 1946 da da New - York'un süreli merkez olması kararlaştırılıyor.

John Rockefeller'in Birleşmiş Milletler yapı asası için 8,5 milyon dolar bağışta bulunması üzerine temel atılıyor ve bugünkü Birleşmiş Milletler Merkezi 1952 yılında tamamlanıyor.

Birleşmiş Milletler çalışmalarını, genel olarak altı organa bölünerek düzenlemiştir : Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi, Milletlerarası Adelet Divanı, Sekreterlik.

Genel Kurul, her üye devletten en çok beş temsilciyle kurulu, fakat her devletin eşit söz hakkına ve birer oya sahip bulunduğu bir milletlerarası parlamentodur. Genel Kurul andlaşma alanı içindeki bütün meseleleri görüşmek hakkına sahiptir. Genel Kurulun yetkilerini ancak bazı şartlarda Güvenlik Konseyi kısıtlayabilir. Örneğin, Güvenlik Konseyi herhangi bir durum veya uyuşmazlık karşısında görev yaptığı müddetce, Genel Kurul bu durum ve uyuşmazlık hakkında görüşmeler yapabilmekle beraber, Güvenlik Konseyi tarafında bu yolda bir istek olmadıkça, tavsiyede bulunamaz. Pek az sayıda üye devletten kurulu Güvenlik Konseyinin bu üstün durumu, büyük devletlerin dünya barışını sağlamakta daha önemli görevler taşıdıkları ve bu sorumluluklarına karşılık, yetki alanlarının da geniş bulunması gerekçesine dayanır.

Güvenlik Konseyi, beş, süreli üye devletin (Birleşik Amerika, İngiltere Kırallığı, Çin, Fransa, Sovyetler Birliği) birer temsilcisiyle Genel Kurulca seçimle, iki yıl için tayin edilen altı üye devletin birer temsilcisinden kuruludur. Usûl hakkında verilecek kararlar yedi üyenin müsbet oyuyla alınır. Fakat esas hakkında bütün kararlarda bu yedi müsbet oy yanısıra, beş büyük devletin hepsinin de aynı yönde oy kullanmış olmaları gerekir.

Bu oylama tarzı ortaya bir «Veto» müessesesi çıkarmıştır. Yalnız Konsey, bir meseleyi barış yoluyla çözme tedbirleri alırken uyuşmazlıkta taraf olan, çekimser kalmak zorundadır.

Güvenlik Konseyinin sorumluluğu, sürekli toplantı halinde bulunmasını gerektirmiştir. Oysaki Genel Kurul, olağanüstü toplantılar dışında ancak yılda bir kere toplanır.

Güvenlik Konseyi, barışa karşı bir tehdit hâlinde veya barışın bozulduğu anda veyahut bir saldırma fiili vukuunda, barış ve güvenliği iade için “zorlama,” tedbirleri almak yetkilerine sahiptir. Bu tedbirler, ulaştırma vasıtalarının, ekonomik ve siyasî münasebetlerin kesilmesini ve lüzumu hâlinde kara, deniz ve hava kuvvetlerinin harekete geçmesini ihtiva eder.

Genel Kurulun otoritesi altında çalışan Ekonomik ve Sosyal Konsey, daha büyük bir refah, istikrar ve adalet dünyası kurmakla mükelleftir. Genel Kurul tarafından seçilmiş onsekiz üye devletten kuruludur.

Vesayet Konseyi, vesayet altındaki ülkeleri idare eden üyeler, Güvenlik Konseyinin vesayet altında ülke idare etmiyen sürekli üyeleri ve idare eden ve etmiyenler arasında sayı eşitliğini sağlamak üzere yeter sayıda, üç yıllık devreler için seçilmiş, diğer üyelerden kuruludur. Vesayet Konseyi, muhtar olmayan ülkeleri idare eden üye devletlerin tutumlarını tayin ve kontrol eden bir kurumdur. Vasi devletler, muhtar olmayan ülkelerdeki şartlar hakkında Genel Sekretere raporlar vermek zorundadır.

Nürnberg mahkemelerini kararlarıyla etkiliyen Milletlerarası Adalet Divanı, üyeleri Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi tarafından bağımsızca seçilen 15 kişilik kurumdur. Merkezi Hollanda’da Lahey’dedir.

Sekreterlik, Birleşmiş Milletlerin geniş idarî vazifelerini gören, bütün yıl çalışarak diğer uzuvlara hizmet eden ve bu uzuvların çizdikleri programlarla siyasetleri uygulayan bir organdır. Sekreter, Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından seçilir.

Bütün bu organların dışında Birleşmiş Milletlere bağlı çok sayıda ihtisas kurumları da vardır. Bunlar, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı, Birleşmiş Milletler İlaçe ve Tarım Teşkilâtı, Birleşmiş Milletler Eğitim - İlim ve Kültür Teşkilâtı, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası, Milletlerarası Para Fonu, Dünya Sağlık Teşkilâtı, Milletlerarası Posta Birliği, Milletlerarası Telekomünikasyon Birliği, Dünya Meteoroloji Teşkilâtı gibi kurumlardır.

Burada Birleşmiş Milletler Eğitim, İlim ve Kültür Teşkilâtı (UNESCO) hakkında bir parça açıklama yapmakta fayda vardır.

Uneskonun nüvesi, batılı bilim ve kültür adamlarının 1952 de Pariste kurdukları «Institut de Coopération Intellectuelle» adlı enstitüdür.

Unesko, II. Dünya Savaşından sonra 16 Kasım 1945 de bu temel üzerine oturtulmuştur. Türkiyenin katılım tarihi 20 Mayıs 1946 olup bugün Ülkemizde bir «Unesko Türkiye Millî Komisyonu» faaliyet halindedir.

Unesko kuruluş itibarıyla Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Sekreterlik kısımlarıyla çalışan ve çalışmalarını özet olarak altı ilke üzerine toplamış bir kurumdur.

- 1 — İlk öğrenimin özgür ve zorunlu olması,
- 2 — Temel Eğitim,
- 3 — Hayat şartlarını iyileştirmek için bilimsel araştırma,
- 4 — Irk ayrılıklarından gelme veya diğer sosyal etkilerden oluşmuş gerginlikleri azaltma,
- 5 — Doğu ve Batı Kültürel kıymetlerine karşılıklı saygı,
- 6 — Haberleşme özgürlüğü.

«Harpler insanların dimağlarında başlar, barışın savunma siperlerinin de insanların dimağlarında kurulması gerekir.» diyen bir anlayış Unesko'nun çalışmalarına temel olmuştur.

Yalnız siyasa ve ekonomi şartlarına bağlı bir barışın süreli ve içten olamayacağı inancıyla, insanların duygusal kişiliklerini uğraşı edinen kurumun, başarılarla ulaşmadaki sırrı burada gizlidir.

Birleşmiş Milletlere ve kurumlarına üye bulunan Ulusumuz, bugün 103 üyeyle birlikte, Atatürk'ün «Yurtta sulh, cihanda sulh» ilkesine bağlılıkla, onyedinci yılı selâmlamaktadır.

